

Uloga EU fondova u regionalnom razvoju

Danijela Mioković Kapetinić¹, Zrinka Čordaš², Sanja Bošnjak³

¹ Veleučilište u Virovitici, Matije Gupca 78, Virovitica, Hrvatska, danijela.miokovic@vuv.hr

² Veleučilište u Virovitici, Matije Gupca 78, Virovitica, Hrvatska, zrinka.cordas@vuv.hr

³ Veleučilište u Virovitici, Matije Gupca 78, Virovitica, Hrvatska, sanja.bosnjak@vuv.hr

Sažetak

Rad pokazuje kako se i na koji način europska sredstva koriste za provedbu javne politike Europske unije u državama članicama te kako ona utječe na njihov regionalni razvoj. Svrha ovog rada je teorijski objasniti pojam i mogućnosti EU fondova te ukazati na stupanj iskorištenosti financijskih sredstava u Republici Hrvatskoj i naglasiti važnost i koristi EU fondova te njihove učinke na regionalni razvoj. Kako bi se zadovoljila svrha rada, korištena je analiza relevantnih sekundarnih podataka s ciljem njihove sinteze u jednu cjelinu. Rezultati sekundarnog istraživanja pokazuju da se korištenje sredstava u RH prati na temelju Izvješća o stanju iskorištenosti ESI sredstava u Republici Hrvatskoj. Analizirano izvješće pokazuje da je u odnosu na 2020. godinu, kada je RH bila 27. od 28 članica, u 2021. godini prestigla 9 zemalja i nalazi se na 19. mjestu, što ukazuje na visoku iskorištenost dodijeljenih sredstava. Istraživanjem je utvrđena i uloga i važnost Kohezijske politike na regionalni razvoj RH, s naglaskom na analizu regionalnog razvoja Virovitičko-podravске županije. Doprinos rada je teorijski objasniti i konceptualizirati složenost EU fondova i važnost kohezijske politike za razvoj koja dionicima nudi koristi u praktičnom i akademskom području. U budućim istraživanjima preporuča se provesti komparativnu analizu regionalnog razvoja država članica i metaanalizu utjecajnih čimbenika na regionalni razvoj država članica što bi pomoglo u budućoj konceptualizaciji istraživačkih modela.

Ključne riječi

Europski fondovi, fondovi u Republici Hrvatskoj, kohezijska politika, NUTS regije, regionalni razvoj

Abstract

This paper shows how and in what way European funds are used for the implementation of European Union public policy in the member states and how this implementation affects their regional development. The purpose of this paper is to theoretically explain the concept and possibilities of EU funds, and to indicate the degree of utilization of financial resources in the Republic of Croatia and emphasize the importance and benefits of EU funds and their effects on regional development. In order to satisfy the purpose of the paper, the analysis of relevant secondary data was used with the aim of their synthesis into one whole. The results of the secondary research show that the use of funds in the Republic of Croatia is monitored on the basis of the Report on the use of ESI funds in the Republic of Croatia. The analyzed report shows that compared to 2020, when the Republic of Croatia was the 27th of 28 members, in 2021 it surpassed 9 countries and is in 19th place, which indicates a high utilization of allocated funds. The research also determined the role and importance of Cohesion Policy in the regional development of the Republic of Croatia, with an emphasis on the analysis of the regional development of Virovitica-Podravina County. The contribution of the paper is to theoretically explain and conceptualize the complexity of EU funds and the importance of cohesion policy for development that offers stakeholders benefits in the practical and academic field. In future research, it is recommended to conduct a comparative analysis of regional development of Member States and a meta-analysis of influencing factors on regional development of Member States, which would help in the future conceptualization of research models.

Keywords

European funds, funds in the Republic of Croatia, cohesion policy, NUTS regions, regional development

Uvod

Ulaskom Republike Hrvatske u Europsku uniju otvorio se pristup europskim strukturnim i investicijskim fondovima i značajnijim financijskim sredstvima koji mogu osigurati razvoj pojedinih sektora gospodarstva, razvoj infrastrukture te učiniti Hrvatsku globalno konkurentnom zemljom.

Jedna od najznačajnijih politika za provedbu politike ujednačenog regionalnog razvoja je kohezijska politika. Njena svrha je prije svega smanjivanje regionalnih razlika u gospodarskom i socijalnom smislu te pretpostavka za ubrzaniji ciljani razvoj svih europskih regija. Kohezijska politika se donosi na razdoblje od 7 godina. Trenutno razdoblje u kojem se EU nalazi je 2021.-2027., a novi operativni programi za Republiku Hrvatsku su pri kraju planiranja. No, još uvijek je aktivno i razdoblje 2014.-2020. upravo kroz provedbu projekata. U financijskom razdoblju 2014.-2020. EU je izdvojila 63.4 milijarde eura¹ iz svog proračuna. Za Republiku Hrvatsku je na raspolaganju 11.463.160.688,89 ml eura² kroz 2 Operativna programa Konkurentnost i kohezija i Učinkoviti ljudski potencijali. Kako bi se kvalitetno usmjerila sredstva iz europskih strukturnih i investicijskih fondova, osim operativnih programa i projekata za njihovu provedbu, ključne su i statističke NUTS³ regije. Republika Hrvatska koristi od 2021. godine novu statističku podjelu regija. Važna značajka EU fondova je potreba za prijavom na visokokvalitetne i održive projekte.

1. Uloga kohezijske politike na regionalni razvoj

Nastojanja Kohezijske politike su poprilično jasna, ujednačeni regionalni razvoj unutar EU te jačanje ekonomske, socijalne i teritorijalne kohezije. Kohezijski fond financira velike infrastrukturne projekte velike financijske vrijednosti. Minimalna vrijednost za takve predmete je 25 mil. eura za ekološke projekte i 50 mil. eura za transportne

projekte. Kohezijski fond ne koriste regije, već države članice putem javnih tijela i stoga ovaj fond ne pripada strukturnim fondovima (Bošnjak i Slavić, 2020). Svako novo kohezijsko razdoblje donosi i nove ciljeve kohezijske politike ovisno o postignućima prethodne kohezijske politike i potrebama europskih regija za dostizanjem suvremenih svjetskih trendova u novom razdoblju. Međutim, upravo jačanje konvergentnosti i regionalne konkurentnosti je uvijek osnova za planiranje kohezijske politike, kao i bolja teritorijalna suradnja i povezanost regija. Politika solidarnosti i sufinanciranje projekata u sektoru okoliša, prometa, malog i srednjeg poduzetništva, inovacija, obrazovanja, poticanja zapošljavanja, socijalne uključenosti i sl.

Prioriteti kohezijske politike EU-a 2021.-2027. su definirani putem održive ekonomske konkurentnosti odnosno kroz istraživanje i inovacije, digitalnu transformaciju, ciljeve Europskog zelenog dogovora i promicanje europskog stupa socijalnih prava. Nova regulativa jača potporu spremnosti zdravstvenog sustava i osigurava bolje iskorištavanje potencijala kulture i turizma. Istodobno, podupire radnike i poduzima korake za rješavanje problema nezaposlenosti mladih i siromaštva djece.⁴ Iz strukturnih fondova će biti moguće financirati sljedeća ulaganja: promicanje mjera energetske učinkovitosti i obnovljive energije, projekte iz zaštite okoliša i prometne infrastrukture, razvoj pametnih energetskih sustava, promicanje prilagodbe na klimatske promjene, sprečavanje rizika i otpornost na katastrofe, promicanje održivog upravljanja vodama, jačanje biološke raznolikosti, zelena infrastruktura u urbanim sredinama, okoliš i smanjenje zagađenja.⁵

Republika Hrvatska je od 1.1. 2022. počela koristiti novu NUTS podjelu budući da se prijašnja pokazala kao neadekvatna i nepravedna uzevši u obzir kriterije koji su vrijedili za povlačenje EU sredstava u odnosu na intenzitet potpora za ulaganja u razvoj gospodarstva. Intenzitet potpore bio je 25% bez obzira na regiju ulaganja, a jasno je kako su razlike u regijama iznimno

¹European Commission- Financiranje - https://ec.europa.eu/regional_policy/hr/funding/cohesion-fund/ (22.05.2022.)

²Financijski pregled EU fondova - <https://strukturnifondovi.hr/financijski-pregled-eu-fondova/> (24.05.2022.)

³NUTS klasifikacija je statistička klasifikacija koja služi za prikupljanje, obradu, analizu i publiciranje statističkih prostornih podataka na razini EU, a osnovni kriterij za razvrstavanje u različite razine temelji se na broju stanovnika.

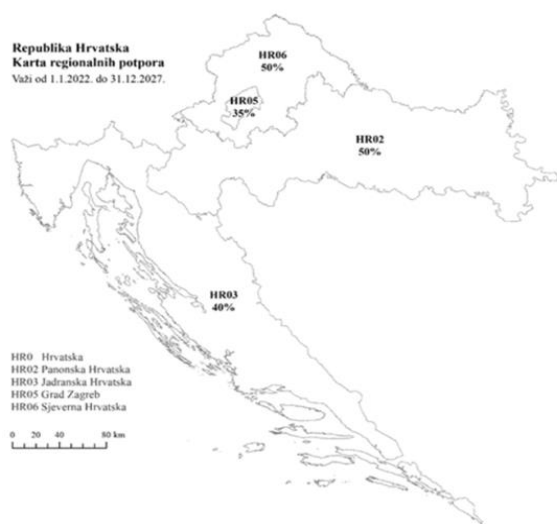
⁴EU projekti info- <https://www.eu-projekti.info/eu-fondovi-2021-2027/#:~:text=KOHEZIJSKI%20FOND%20%28Cohesion%20Fund%20E2%80%93%20CF%29%20Fokus%20kohezijske,sporazuma%20kao%20i%20promicanje%20europskog%20stupa%20socijalnih%20prava.> (25.05.2022.)

0%E2%80%93%20CF%29%20Fokus%20kohezijske,sporazu ma%20kao%20i%20promicanje%20europskog%20stupa%20socijalnih%20prava. (25.05.2022.)

⁵EU projekti info- <https://www.eu-projekti.info/eu-fondovi-2021-2027/#:~:text=KOHEZIJSKI%20FOND%20%28Cohesion%20Fund%20E2%80%93%20CF%29%20Fokus%20kohezijske,sporazuma%20kao%20i%20promicanje%20europskog%20stupa%20socijalnih%20prava.> (25.05.2022.)

velike. Stoga se nova klasifikacija smatra znatno pravednijom u odnosu na ekonomske pokazatelje, broj stanovnika te druge socioekonomske trendove. U odnosu na prethodnu podjelu, ova karta s podjelom na četiri NUTS 2 regije donosi značajno povišenje stopa sufinanciranja za sve regije, uključujući i najrazvijeniju regiju Grad Zagreb.

SLIKA 1: NUTS II PODJELA REPUBLIKE HRVATSKE

Izvor: <https://razvoj.gov.hr/vijesti/europska-komisija-odobrila-kartu-regionalnih-potpورا-za-hrvatsku-za-razdoblje-2022-2027/4761> (23.05.2022)

U skladu s tim, maksimalni intenziteti za velika poduzeća koji se mogu dodijeliti su sljedeći:

- U Panonskoj Hrvatskoj 50% jer doseže 41,58 % prosječnog BDP-a po stanovniku EU-27. (što je + 25% više nego sada)
- U Sjevernoj Hrvatskoj 50% jer doseže 48,43 % prosječnog BDP-a po stanovniku u EU-27. (što + 25% nego sada)
- U Jadranskoj Hrvatskoj 40% jer doseže 60,33 % prosječnog BDP-a po stanovniku u EU-27. (što je + 15% nego sada)
- U Gradu Zagrebu 35% jer doseže 109,24 % prosječnog BDP-a po stanovniku u EU-27 (što je + 10% nego sada)⁶.

⁶Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU - <https://razvoj.gov.hr/vijesti/ministrica-tramisak-na-sjednici-vlade-prihvacen-je-prijedlog-karte-regionalnih-potpورا-kojom-najavljujemo-primjenu-novih-stopa-financiranja-koje-su-izuzetno-vece-od-postojecih/4623> (22.05.2022.)

⁷Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije - Nacionalni strateški referentni okvir <https://razvoj.gov.hr/o->

Potpore za ulaganja srednjih poduzetnika mogu se povećati za 10 postotnih bodova, a potpore za ulaganja malih poduzetnika mogu se povećati za 20 postotnih bodova.

TABLICA 1: INTENZITETI POTPORA ZA MALA I SREDNJA PODUZETČA

NUTS2 regije	Očekivani intenzitet potpore (%)		Relativno povećanje s obzirom na sadašnji intenzitet
	Mala	Srednja	
Panonska Hrvatska	70%	60%	25%
Središnja Hrvatska	70%	60%	25%
Jadranska Hrvatska	60%	50%	15%
Grad Zagreb	55%	45%	10%

Izvor: Prilagođeno prema: <https://pjr.hr/od-nove-godine-vrijedi-nova-karta-regionalnih-potpورا/> (24.05.2022)

2. Kohezijska politika u RH – razdoblja 2007.-2013. i 2014.-2020. godine

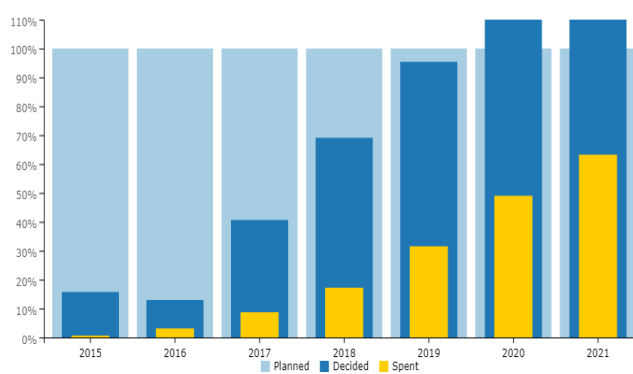
U strateškom okviru od 2007.-2013. godine Republika Hrvatska je za potrebe provođenja kohezijske politike EU pripremila nacionalni program reformi koji je bilo potrebno razraditi kroz područja nacionalne razvojne i sektorske strategije. Budući da je Republika Hrvatska postala punopravna članica Europske unije 1. srpnja 2013. godine, pripremila je Nacionalni strateški referentni okvir za preostalih šest mjeseci navedenog razdoblja koji uključuje operativne programe za područja u kojima će se koristiti strukturni fondovi. Osim toga bilo je nužno pripremiti strateške dokumente i projekte te osigurati odgovarajuće administrativne kapacitete kao nužne preduvjete za korištenje strukturnih instrumenata.

Nacionalni strateški referentni okvir uključivao je četiri Operativna programa kojima su definirana prioritetna područja razvojne strategije. Operativni programi uključivali su područja prometa, okoliša, regionalne konkurentnosti i razvoja ljudskih potencijala⁷ i provodili su se preko resornih ministarstava odgovornih za navedena područja. Široko postavljena struktura provoditelja politika kohezijske politike različito je utjecala na samu provedbu Operativnih programa i na rezultate provedene kohezijske politike. Graf 1. prikazuje da iznos ugovorenih sredstava u 2020. i 2021. godini

ministarstvu/djelokrug-1939/eu-fondovi/financijsko-razdoblje-eu-2007-2013/nacionalni-strateski-referentni-okvir/3012 (23.05.2022.)

prelazi iznose planiranih sredstava i to za 10 posto dok je u 2015. godini odnos planiranih i ugovorenih sredstava bio izrazito loš upravo zbog perioda prilagodbe administrativnih kapaciteta provoditelja kohezijske politike. Od 2017. godine se taj odnos bitno poboljšava i kreće uzlaznom putanjom prema gore čemu je znatno pridonijelo osnivanje Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije 2012. godine koje je imalo značajan utjecaj na razvoj administrativne mreže provoditelja kohezijske politike i veće transparentnosti i lakše komunikacije među njima.

GRAF 1: ODNOS PLANIRANIH, UGOVORENIH I ISPLAĆENIH ESI SREDSTAVA U RH DO 30.6.2021.

Izvor: European Commission, Country Dana for: Croatia, 2021

Financijsko razdoblje od 2014.-2020. godine donosi nekoliko promjena u zajedničkom strateškom okviru koji je usklađen s desetogodišnjom strategijom Europa 2020 koja je zaživjela još 2010. godine i s njom u skladu su strateški okviri i jednog i u drugom promatranog financijskog razdoblja. Nacionalni program reformi pretvoren je u Nacionalni razvojni plan koji se provodi kroz Strategije vladinih programa pomoću nacionalnog programa reformi i konvergencijski program. Temeljni cilj strategije Europa 2020. je ostvarivanje visoke zaposlenosti, produktivnosti i društvene povezanosti svih područja Europske unije. Uključuje tri rasta strategije – pametan, održiv i uključiv rast koji se postižu kroz 11 tematskih ciljeva. Navedena tri rasta provode se putem

sedam područja financiranja: pametan rast kroz područja inovacija pod nazivom „Inovacijska unija“, obrazovanja – „Mladi u pokretu“ te digitalnog društva pod nazivom „Digitalna Europa“, održiv rast kroz područja klime, energije i mobilnosti – „Europa učinkovitih resursa“ i konkurentnosti – „Industrijska politika za doba globalizacije“ te uključiv rast kroz područja zapošljavanja i vještina – „Nova vještine i radna mjesta“ i borbe protiv siromaštva – „Europska platforma za borbu protiv siromaštva“.⁸

Umjesto strateških dokumenata i projekata, te odgovarajućih administrativnih kapaciteta ovo financijsko razdoblje nalaže provođenje kohezijske politike kroz partnerske sporazume kao krovne plansko-programske dokumente u kojima se obrazlažu strategije i razlozi za korištenje sredstava iz fondova Europske unije. Zemlje korisnice fondova moraju dokazati koje ciljeve i nacionalne prioritete strategije Europa 2020 žele postići uz posebni naglasak na rješavanje prepreka gospodarskom rastu.

Republika Hrvatska je za financijsko razdoblje 2014.-2020. kao prioritete odredila sljedećih šest područja: inovativno i konkurentno poslovno i istraživačko okruženje, energetska učinkovitost, obnovljivi izvori energije i zaštita prirodnih resursa, održiva i moderna prometna i mrežna infrastruktura, povećanje sudjelovanja na tržištu rada i podizanje razine kvalitete obrazovnog sustava, smanjenje siromaštva i socijalna uključenost, potpora kvaliteti i učinkovitosti sustava javne uprave i pravosuđa. Navedeni prioriteti su se provodili kroz dva operativna programa: područje konkurentnosti i kohezije⁹ temeljeno na investicijama u promet, energetiku, zaštitu okoliša te potporu poduzetništvu i istraživačkoj djelatnosti, te područje učinkovitih ljudskih potencijala¹⁰ temeljeno na investicijama u tržište rada i obrazovanje za postizanje visoke stope zaposlenosti, mobilnosti radne snage, kvalitetan obrazovni sustav i poticanje cjeloživotnog učenja, socijalne uključenosti i učinkovite javne uprave.

Hrvatska se zbog vremena pridruživanja EU, 1. srpnja 2013. godine, suočila s izazovom da u isto vrijeme

⁸Brošura Europa 2020 - Politike Europske unije: Europa 2020.: europska strategija rasta, Luksemburg: Ured za publikacije Europske unije, 2015. [https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/00%20Foto%20mobitel/Europski%20semestar/Dokumenti%20i%20publikacije/Bro%C5%A1ura%20Europa%202020%20\(EK%202014\).pdf](https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/00%20Foto%20mobitel/Europski%20semestar/Dokumenti%20i%20publikacije/Bro%C5%A1ura%20Europa%202020%20(EK%202014).pdf) (22.05.2022.)

⁹OP Konkurentnost i kohezija – InterMedia Projekt <https://intermediaprojekt.hr/2017/09/10/op-konkurentnost-i-kohezija/> (22.05.2022.)

¹⁰OP Učinkoviti ljudski potencijali – InterMedia Projekt <https://intermediaprojekt.hr/2017/09/10/op-ucinkoviti-ljudski-potencijali/> (22.05.2022.) Hrvatska gospodarska komora, Zagreb, 2020., ŽUPANIJE – razvojna raznolikost i gospodarski potencijali

provede aktivnosti povezane s prelaskom s IPA režima na strukturne fondove i Kohezijski fond, povuče prva sredstva EU-a nakon pridruživanja za nadolazeće razdoblje druge polovice 2013. godine te za sljedeće višegodišnje financijsko razdoblje 2014. – 2020. izradi okvir za planiranje, zakonodavstvo i upravljanje ESF fondovima, što je donijelo dodatan teret za njenu administraciju. Iako su do tada već uložena značajna sredstva u jačanje administrativnog kapaciteta, rezultati su i dalje bili ograničeni, a promjene na bolje su nastupile tek sa osnivanjem Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije 2012. godine. Ovo je bio kritičan trenutak za znatno jačanje institucionalnog kapaciteta i pozicioniranja tema fondova EU-a na mnogo višu razinu u političkoj svijesti Vlade, te je ovo označilo vrlo važne pomake u jačanju administrativnih kapaciteta.

3. Rezultati kohezijske politike u Republici Hrvatskoj od 2013. godine do danas s osvrtom na Virovitičko-podravsku županiju

Prema publikaciji „Županije – razvojna raznolikost i gospodarski potencijali“ Hrvatske gospodarske komore iz 2020. godine analizirani su podaci o realiziranim sredstvima fondova EU koji su utjecali na ujednačeniji regionalni razvoj Hrvatske s naglaskom na njezin kontinentalni dio.

U odnosu na prethodnu financijsku perspektivu 2007.-2013. godine, od 2016. godine uvelike je povećan postotni iznos ugovorenih sredstava u ukupnom iznosu sredstva predviđenih za Republiku Hrvatsku za razdoblje od 2014.-2020. godine. Sredstva su korištena iz tri operativna programa Konkurentnost i kohezija, Učinkoviti ljudski potencijali i Ruralni razvoj. Tako se, prema objavljenim podacima za razdoblje od 2017.-2019. godine, Republika Hrvatska približila postotku od 77% ukupnih raspoloživih sredstava za Republiku Hrvatsku i iskoristila 61,2 milijarde kuna.¹¹

Virovitičko-podravska županija se prema podacima o ugovorenim sredstvima fondova EU po stanovniku našla na četvrtom mjestu s oko 27.000,00 kn

ugovorenih sredstava po stanovniku. Prema pokazatelju omjer odnosa ugovorenih sredstava i veličine BDP-a županije, Virovitičko-podravska županija je imala najbolji omjer što dokazuje kako korištenje sredstava fondova snažno utječe na gospodarski razvoj.

Budući da je područje Slavonije bilo znatno manje razvijeno u odnosu na prosjek Hrvatske, ali i drugih regija članica EU, pokrenut je Projekt Slavonija, Baranja i Srijem početkom 2017. godine. Naime, četiri od pet slavonskih županija nalazile su se na 35 posto prosjeka razvijenosti EU što ih je svrstalo među 2,5 posto najnerazvijenijih i najlošije rangiranih NUTS3 regija EU.¹² Ovdje se nalazila i Virovitičko-podravska županija. Bilo je potrebno uložiti sredstva u područja u kojima su ove županije najslabije, a to su: poduzetništvo, poljoprivreda, obrazovanje, zdravstvo, istraživanje i razvoj, vodoopskrba i odvodnja, kulturna i prirodna baština, sektor prometa, unutarnji plovni putevi i energetika. Uspješnu provedbu projekta pokazuju pokazatelji mjereni na kraju 2019. godine, udjel u ugovorenim sredstvima fondova EU na nacionalnoj razini i udjel županija u nacionalnom BDP-u iznose kao zajednički udio slavonskih županija u ugovorenim sredstvima sa 18,8 posto i bio je osjetno veći od njihova udjela u BDP-u od 11,4 posto. Pritom se Virovitičko-podravska županija uz Vukovarsko-srijemsku i Požeško-slavonsku županiju pokazuje kao najuspješnija jer je njihov zajednički udjel u ukupno ugovorenim sredstvima iz EU fondova na nacionalnoj razini dva puta veći od njihova udjela u nacionalnom BDP-u.¹³ Tako su ugovorena sredstva EU fondova u Virovitičko-podravskoj županiji činila 37,6% njihova BDP-a, Požeško-slavonskoj županiji 35,2% BDP-a, a u Osječko-baranjskoj 34,3% BDP-a.¹⁴

Struktura BDP-a prema najvažnijim djelatnostima pokazuje da je poljoprivreda Vukovarsko-srijemskoj županiji najvažnija djelatnost, Osječko-baranjskoj i Virovitičko-podravskoj županiji druga najvažnija, a Požeško-slavonskoj i Brodsko-posavskoj treća po važnosti. Zbog značajnosti poljoprivredne djelatnosti za ove županije važno je istaknuti da su ove slavonske županije vrlo uspješne i u korištenju sredstava Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj što

¹¹Hrvatska gospodarska komora, Zagreb, 2020., ŽUPANIJE – razvojna raznolikost i gospodarski potencijali

¹² Hrvatska gospodarska komora, Zagreb, 2019., RAZVIJENOST STATISTIČKIH REGIJA NUTS 3 RAZINE U EUROPSKOJ UNIJI <https://www.hgk.hr/documents/gospodarska-razvijenost-nuts-3-regija5c49bd13e22f8.pdf> (6.12.2022.)

¹³Hrvatska gospodarska komora, Zagreb, 2020., ŽUPANIJE – razvojna raznolikost i gospodarski potencijali

¹⁴ Slavonski hr -EU projekti pet slavonskih županija – U tri godine ugovorile EU sredstva u visini 27,5 % svog BDP-a <https://slavonski.hr/eu-projekti-pet-slavonskih-zupanija-u-tri-godine-ugovorile-eu-sredstava-u-visini-275-posto-svog-bdp-a/> (6.12.2022.)

pokazuje njihov udio u ugovaranju sredstava iz tog fonda (32,8 posto) koji je također znatno veći od njihova udjela u stvaranju nacionalnog BDP-a. Nešto su manje uspješne bile u programima Učinkoviti ljudski potencijali (28,8 posto) i Konkurentnost i kohezija (14,3 posto).

Sveukupno gledajući Virovitičko-podravska županija je do kraja izvela brojne projekte financirane iz fondova EU koji danas predstavljaju ključne točke razvoja i daljnjeg napredovanja županije u područjima energetske obnove javnih i obrazovnih ustanova, rekonstrukcije i prenamjene zanemarenih dobara kulturne i prirodne baštine poput dvoraca i kurija, poljoprivrede kroz projekte navodnjavanja, poduzetništva kroz projekte izgradnje poduzetničkih inkubatora i mnoge druge.¹⁵

4. Zaključak

Republici Hrvatskoj se ulaskom u punopravno članstvo Europske unije otvorio pristup financijskim sredstvima europskih strukturnih i investicijskih fondova koji joj mogu pomoći u jačanju globalne konkurentnosti.

Za provedbu politike ujednačenog regionalnog razvoja Europska unija kroz Kohezijsku politiku nastoji smanjiti gospodarske i socijalne razlike u pojedinim slabije razvijenim regijama. Za potrebe provođenja Kohezijske politike određena su financijska razdoblja od 7 godina za koja su definirani temeljni ciljevi koji se odnose na zatečeno stanje u regijama članica Europske unije kojima je potrebna pomoć kako bi dosegli prosjek razvijenosti ostalih razvijenih regija Unije. Kako bi se sredstva fondova usmjerila u pravilnim smjerovima nužna je NUTS klasifikacija regija koja predstavlja statističku klasifikaciju statističkih prostornih podataka.

Od 1.1.2022. godine Republika Hrvatska, zbog nepravde i neadekvatne prethodne podjele, koristi novu NUTS podjelu regija uzimajući u obzir ekonomske pokazatelje, broj stanovnika i druge socioekonomske trendove.

Kohezijska politika u RH se u razdoblju od 2007.-2013. godine provodila kroz četiri operativna programa u okviru Nacionalnog strateškog referentnog okvira u područjima prometa, okoliša, regionalne konkurentnosti i razvoja ljudskih potencijala. Tri

godine nakon što je počelo ovo financijsko razdoblje razvijena je i Strategija 2020. s temeljnim ciljem osiguranja visoke zaposlenosti, produktivnosti i društvene povezanosti svih područja Europske unije kroz pametan, održiv i uključiv rast. Navedena strategija osnažila je ovo financijsko razdoblje što se nastavilo i u idućem financijskom razdoblju kada je Republika Hrvatska povećala svoj postotak iskorištenih sredstava fondova u ukupno raspoloživim sredstvima. Taj rast je krenuo od 2016. godine što znači da nam je trebalo nekoliko godina da se prilagodimo i uhvatimo korak s pravilima koja je potrebno poštivati i ispuniti kako bi se maksimalno iskoristila raspoloživa sredstva. Bilo je potrebno određeno vrijeme da se razviju stručnjaci koji na temelju dosadašnjeg iskustva pružaju temelj da svojim znanjem pridonose uspješnom odobrenju i provođenju predloženih projekata za korištenje financijskih sredstava i tako osiguraju maksimalnu moguću iskorištenost sredstava.

Prethodno navedeno je vidljivo i po iznosu iskorištenih sredstava u razdoblju od 2007.-2013. koji je iznosio 1,14 mlrd. € od maksimalno mogućih 1,28 mlrd. € što predstavlja postotak od 85,24 posto raspoloživih sredstava, a za razdoblje 2014. – 2020. godine Republici Hrvatskoj je na raspolaganju bilo ukupno 10,7 milijardi eura (81,56 mlrd. kn) iz europskih strukturnih i investicijskih fondova (ESIF) što je do 14. siječnja 2021. godine prema dostupnim podacima o ugovorenim projektima iznosilo 12,13 milijardi eura (92,22 mlrd. kn) odnosno 113,07 posto dodijeljenih sredstava.¹⁶

Što se tiče Virovitičko-podravske županije, ona se nalazi pri vrhu ljestvice po iznosu iskorištenih sredstava po stanovniku, ali i po omjeru ugovorenih sredstava i veličine BDP-a županije iako je još uvijek bila među pet slavonskih županija koje su se nalazile na 35 posto razvijenosti EU. Stoga je dodatno pokrenut Projekt Slavonija, Baranja i Srijem s ciljem jačanja područja ovih županija koja su najslabija, a kao neka od njih su poduzetništvo, kulturna i prirodna baština, promet, energetika.

U ovom Projektu se Virovitičko-podravska županija pokazala kao jedna od uspješnijih što je vidljivo po brojnim realiziranim projektima na području županije i kroz ekonomske pokazatelje županije kao što su BDP koji je u 2017. godini u odnosu na 2015. godinu porastao za 2,3 posto, te BDP per capita koji je porastao za 10,7 posto. Također je pokazatelj porasta

¹⁵Hrvatska gospodarska komora, Zagreb, 2020., ŽUPANIJE – razvojna raznolikost i gospodarski potencijali

¹⁶Izveštje o stanju iskorištenosti sredstava ESI fondova u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2014. – 2020. - EU-PROJEKTI.INFO <https://www.eu-projekti.info/izvjesce-o-stanju-iskoristenosti->

sredstava-esi-fondova-u-republici-hrvatskoj-za-razdoblje-2014-2020/

razvijenosti županije i porast broja poduzetnika koji se u odnosu na 2018. godinu u 2019. godini povećao za 1,6 posto dok su se ukupni prihodi poduzetnika povećali za 344 mil. kn, a povećao se i broj zaposlenih za 3 posto što ukazuje na razvoj novih radnih mjesta.¹⁷ Prethodni pokazatelji ukazuju na povoljan utjecaj korištenja sredstava kohezijske politike na razvoj slabije razvijenih regionalnih područja kroz jačanje poduzetništva i njihovih prihoda odnosno jačanja konkurentnosti malih i srednjih poduzeća i na taj način ostvarivanja ciljeva operativnih programa regionalne konkurentnosti. Također, porast broja novih radnih mjesta ukazuje na veću uključenost i mobilnost radne snage te razvoj ljudskih potencijala na navedenim područjima i postizanje ciljeva kohezijske politike.

- [12] OP Učinkoviti ljudski potencijali – InterMedia Projekt <https://intermediaprojekt.hr/2017/09/10/op-ucinkoviti-ljudski-potencijali/> (25.05.2022.)
- [13] Slavonski hr -EU projekti pet slavonskih županija – U tri godine ugovorile EU sredstva u visini 27,5 % svog BDP-a <https://slavonski.hr/eu-projekti-pet-slavonskih-zupanija-u-tri-godine-ugovorile-eu-sredstava-u-visini-275-posto-svog-bdp-a/> (6.12.2022.)

Literatura

- [1] Bošnjak, S., Slavić, N. (2020): Kohezijska politika- ključ razvoja EU. Et²eR Vol. II, br.1
- [2] Brošura Europa 2020 - Politike Europske unije: Europa 2020.: europska strategija rasta, Luksemburg: Ured za publikacije Europske unije, 2015.
- [3] EU projekti info <https://www.eu-projekti.info/eu-fondovi-2021-2027/#:~:text=KOHEZIJSKI%20FOND%20%28Cohesion%20Fund%20%E2%80%93%20CF%29%20Fokus%20kohezijske,sporazuma%2C%20kao%20i%20promicanje%20europskog%20stupa%20socijalnih%20prava.> (25.05.2022.)
- [4] European Commission (2021.), Country Dana for: Croatia, <https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/HR> (31.05.2022.)
- [5] Financijski pregled EU fondova (<https://strukturnifondovi.hr/financijski-pregled-eu-fondova/>) 24.05.2022.
- [6] Hrvatska gospodarska komora, Zagreb, 2019., RAZVIJENOST STATISTIČKIH REGIJA NUTS 3 RAZINE U EUROPSKOJ UNIJI <https://www.hgk.hr/documents/gospodarska-razvijenost-nuts-3-regija5c49bd13e22f8.pdf> (6.12.2022.)
- [7] Hrvatska gospodarska komora, Zagreb, 2020., ŽUPANIJE – razvojna raznolikost i gospodarski potencijali
- [8] Izvješće o stanju iskorisćenosti sredstava ESI fondova u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2014. – 2020. - EU-PROJEKTI.INFO <https://www.eu-projekti.info/izvjesce-o-stanju-iskorisćenosti-sredstava-esi-fondova-u-republici-hrvatskoj-za-razdoblje-2014-2020/>
- [9] Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU <https://razvoj.gov.hr/vijesti/ministrice-tramisak-na-sjednici-vlade-prihvacen-je-prijedlog-karte-regionalnih-potporkojom-najavljujemo-primjenu-novih-stopa-financiranja-koje-su-izuzetno-vece-od-postojecih/4623> (22.05.2022.)
- [10] Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije - Nacionalni strateški referentni okvir <https://razvoj.gov.hr/oministarstvu/djelokrug-1939/eu-fondovi/financijsko-razdoblje-eu-2007-2013/nacionalni-strateski-referentni-okvir/3012> (22.02.2022.)
- [11] OP Konkurentnost i kohezija – InterMedia Projekt <https://intermediaprojekt.hr/2017/09/10/op-konkurentnost-i-kohezija/> (25.05.2022.)

¹⁷ Hrvatska gospodarska komora, Zagreb, 2020., ŽUPANIJE – razvojna raznolikost i gospodarski potencijali